ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΦΦΝ01

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ : ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

ΦΟΙΒΟΣ ΜΕΝΤΖΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΖΑΝΤΕΣ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

1560201900182

ΟΜΑΔΑ 9

ΜΕΡΟΣ Α

1. Α. ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ: Έργο γραμμένο πιθανόν[1] από τον Βιντσέντζο Κορνάρο, που αναφέρεται στις περιπέτειες δύο νέων, του Ερωτόκριτου και της Αρετούσας, μέχρι τελικά να σμίξουν. Ο Κορνάρος, γενημένος στη Σιτία της Κρήτης[2] (29 Μαρτίου 1553 – 1613 ή 1614), γράφει το έργο πριν το 1713[3], το οποίο εκδίδεται το 1713 στην Βενετία για πρώτη φορά[4]. Για τη ζωή του έχουμε λίγες πληροφορίες.
   Β. ΛΑΜΠΡΟΣ : Έργο γραμμένο από τον Δ. Σολωμό (1798, Ζάκυνθος- 1857, Κέρκυρα) από το 1824 μέχρι το 1834, χωρίς να το τελειώσει[5]. Πρώτη αναφορά δημοσίευσης μέρους του το 1842, στη Μάλτα[6]. Θέμα: Οι ερωτικές περιπέτειες του Λάμπρου με την Μαρία και η πολεμική του δραστηριότητα κατά την τουρκοκρατία, μέχρι να την απατήσει και να οδηγηθούν σε τραγικό θάνατο.

---

[1] Όσο για τον ποιητή του Ερωτόκριτου, το φως είναι ακόμη πιό αμυδρό, ΔΟΚΙΜΕΣ, ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ, Γ. ΣΕΦΕΡΗΣ, Θ΄ ΕΚΔΟΣΗ, ΣΕΛ, 273

[2] …συνταχθέν παρά του Κορνάρου, του εκ της Σιτίας χώρας, εν τηι νήσωι της Κρήτης, ΒΛ. ΣΗΜ 1, ΣΕΛ 268

[3] Από τα χρόνια που γράφτηκε ως τα 1713, δηλαδή τουλάχιστον για κάμποσες δεκαετίες… ΒΛ. ΣΗΜ 1, ΣΕΛ 272

[4] Ο ένας, ο ανώνυμος, στα 1713, στη Βενετιά. Βλ σημ. 1, σελ 271

[5] http://www.zakynthos-museumsolomos.gr/o-lampros.html

[6] ορισμένα τμήματα του Λάμπρου θα περιληφθούν στη Γραμματική του φίλου και συνεργάτη του Σολωμού Γκαετάνο Γκρασέτι, η οποία όμως θα κυκλοφορήσει τελικώς με μεγάλη καθυστέρηση (Gaetano Grassetti, Grammatica della lingua greca moderna seguita da un dialogo sopra la lingua e da un discorso sulla metrica, Μάλτα 1842), βλ. σημ. 5.

Γ. ΠΑΠΙΣΣΑ ΙΩΑΝΝΑ: Έργο γραμμένο από τον Εμ. Ροΐδη (1836. Ερμούπολη- 1904, Αθήνα), που πρωτοεκδίδεται το 1866. Σχετίζεται με την ομώνυμη περιηγήτρια, Ιωάννα, στην χριστιανική Ευρώπη του Μεσαίωνα που καταλήγει να γίνει Πάπισσα.
Δ. ΑΠΟΚΟΠΟΣ: γραμμένο από τον Μπεργαδή, που καταγόταν από το Ρέθυμνο, στα τέλη του 15ου αιώνα στη Κρήτη. Πρώτη έκδοση ιθεωρείται το 1519 στο Ρέθυμνο[7], κατά άλλους όμως, το 1509. Θέμα: Η κατάβαση ενός ανθρώπου στον Κάτω Κόσμο και η συνομιλία του με τους νεκρούς.
Ε. ΠΟΥΛΟΛΟΓΟΣ : Γραμμένο από ανώνυμο ποιητή τον 14ο αιώνα, στη Κωνσταντινούπολη. Θέμα: Η έντονη αψιμαχία μεταξύ πτηνών στον βασιλικό γάμο του γιού του αετού και η παρέμβασή του για να τους συμφιλιώσει.
Ε. ΟΔΟΙΠΟΡΟΣ: Γραμμένο από τον Παναγιώτη Σούτσο (Κων/πολη 1806- Αθήνα 1868) το 1827 στην Ελλάδα. Πρώτη Έκδοση το 1831 στο Ναύπλιο[8]. Θέμα: Ο ανολοκλήρωτος έρωτας.

2. Σχήματα λόγου είναι ιδιομορφίες της Γλώσσας. Κατηγορίες: α) Γραμματική σχέση, β) θέση των λέξεων, γ) λειτουργία των λέξεων, δ) πληρότητα λόγου. Τα σχήματα λόγου καλλιεργήθηκαν ιδιαίτερα στην Δημοκρατική κλασσική Αθήνα, λόγωι των εκφωνούντων ομιλιών.

3. α)Σολωμός, Οξύμωρο, β) Παλαμάς, προσωποποίηση, μεταφορά, γ) Εγγονόπουλος, Συνεκδοχή, οξύμωρο, μεταφορά, δ) Καρκαβίτσας, Κατ’εξοχήν, μετονομασία/υπαλλαγή, ε) Παλαμάς, συνεκδοχή στ) Παλαμάς, προσωποποίηση, μεταφορά, ζ) σχ. Αδυνάτου, μεταφορά, προσωποποίηση, η) Ελύτης, οξύμωρο, θ) Σαχτούρης, αντίθεση, προσωποποίηση, ι) Κακναβάτσος, μεταφορά, προσωποποίηση, ια) Γκανας, παρήχηση, εικονα, συνεκδοχή, ιβ) Λειβαδίτης, οξύμωρο, μεταφορά, ειρωνεία, σχ. Αδυνατου, ιγ) Λειβαδίτης, οξύμωρο, ιδ) παπαδιαμάντης, κατ’εξοχην, μετωνυμία, ιε) Καρυωτάκης, μεταφορά, προσωποποίηση.

4. Μετωνυμία: Ένας όρος αντικαθιστά έναν άλλο προκύπτοντα αυτού

Π.χ. διαβάζω Σεφέρη, το γήπεδο ζητοκραυγάζει’

Συνεκδοχή: παράθεση του μέρους αντί του όλου

Πχ. Όμορφα μαλλιά(όμορφη κοπέλα)

Κάθε πλακόστρωτο (δρόμος)

Ανακόλουθο: δεν συμφωνεί συντακτικά ένας όρος που επαναλαμβάνεται’

Η κόρη δεν της είχα πει λέξη

Στον φόβο του πα να φύγει

Υπερβατό: Συντακτική χαλαρότητα όρων που θα πρεπε να ναι μαζί

Π.χ. τρένο δίχως χρώματα περνά

Όμορφη του έτους αρχή

---

[7] ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, Α ΤΕΥΧΟΣ, Α ΓΕΝΙΚΗ ΛΥΚΕΙΟΥ, ΕΚΔΟΣΗ 2016, σελ. 84
[8] http://www.potheg.gr/ProjectDetails.aspx?Id=280&lan=1

Επαναφορά: Επανάληψη όρων

Δεν ξεχνώ σήμερα

Δεν ξεχνώ αύριο

Αν ποτέ μου πεις

Αν ποτέ σου μιλήσω…

Αναδίπλωση: Άμεση επανάληψη όρων

Αυτός ο έρωτας, έρωτας που…

Μονάχα στη ψυχή, ψυχή που…

(596 Λέξεις)

ΜΕΡΟΣ Β

1. Σχήματα: Κύκλος (Άλογα… αλόγου), Μεταφορά (άλογα πετούνε, μάστιγα λόγου, πετούνε οι σκέψεις), διασκελισμός (πετούν/ οι σκέψεις), ασύνδετο (μαύρα…λόγου, να παίζει, να συντρίβεται), οξύμωρο (κλόουν τραγικός), είμαι κλόουν (ειρωνεία), Ομοιοτέλευτο (πετούνε- δούνε). Ανακόλουθο (άλογα).
2. Μεταφορά (προκόβει ο σπόρος, εγώ φυτρώνω, μαύρων θυμών, πορφυρών ερώτων), Διασκελισμός (ο σπόρος/ κάθε λογής), Πλεονασμός (κάθε λογής…), Εικόνα-Συνεκδηλωτικά πλεονασμός (Μαύρων θυμών, πορφυρών ερώτων), ομοιτέλευτο-ομοιοκαταληξία, πλεκτή (σπόρος-ριμαδόρος, πιερρώτων-ερώτων).
3. Παρήχηση (Μόλις…μυρουδιά), Ομοιοτέλευτο (μυρουδιά-κοπριά), Εικόνα (Κοπριά, θειάφι, στάβλος, αποθήκη, χούφτες), σχ. Αντίθεσης (Οίκος Υψίστου- Στάβλος), Πλεονασμός-Μεταφορά-Προσωποποίηση (Νεκρή ησυχία), Οξύμωρο (Βασίλευε Ησυχία), Μεταφορά-σχ. Αδυνάτου- υπερβατό (χύσαμε τον θόρυβο), Μεταφορά-Προσωποποίηση (Πικραμένα στόματα).
4. Μεταφορά (Είμαι ζήτημα φωτός, ακουμπάς στις ωμοπλάτες του ύπνου, ποντίζουν στο…στήθος, έχει τριφτεί το μαύρο, αντέχει το μαύρο, τη λόγχη…να τρυπήσει την καρδιά σου, ανοίξει στο φως), Προσωποποίηση (ωμοπλάτες του ύπνου, στήθος πελάγου), Επαναφορά (ακόμη…ακόμη) Συνεκδήλωση (Μαύρο, λόγχη, φως), διασκελισμός (ακουμπας…, ποντίζουν…, το μαύρο…, τη λόγχη…).
5. Ομοιοκαταληξία-ζευγαρωτή (όλο το κείμενο), συνεκδοχή (οι λιγερές, κόσμον εδιάβαινες, χώρες τες επαίρνας, άδην τον πικρόν), σχ. Αντίθεσης (χαίρουνται-θλίβονται), επαναφορά (μαντάτα, μαντάτα), Μεταφορά (χώμα άλαλον, εμπή το δρόσος, να μπουν του ηλίου οι ακτίνες), πλεονασμός (δρόσος τ ουρανού, ήλιου ακτίνες), επαναφορά (να εμπή…να μπουν)

(206 λέξεις)

ΜΕΡΟΣ Γ

1. Με δύο μεταφορές (επιποθεί… των υδάτων, εδίψησε προς σε) και ταυτόχρονα με μια μεταφορά (ως η έλαφος) διαφαίνεται ο έρωτας του νέου για την Ιωάννα και με ένα ομοιοτέλευτο (άρτους-ύπνους), με μια επανάληψη-επαναφορά (ελθέ, ελθέ), μια παρομοίωση (ως ο ήλιος) και μια αντίθεση (ήλιος-σελήνη) φαίνονται τα συναισθήματα του για αυτήν. Μάλιστα, ο πόθος του γίνεται φανερός με μια παρήχηση και νοηματική συγγένεια που διαπερνά την δεύτερη παράγραφο (φλογερά, εφώτισε, ανατείλασα, φανάριον, φάρος, φανάριον) σε αντίθεση με το γεγονός της κρυφής τους απομάκρυνσης από έναν ιερό χώρο. Δηλαδή υπάρχει αντίθεση μεταξύ ηλίου- σελήνης, φωτός-σκότους, διαφάνεια- αφάνεια: (ως όφις -παρομοίωση- σελήνη, λαμπάς, εφώτησεν, δραπέτιδα, νεκροταφείον, σκιαζόμενον, ούτε ηλίου ακτίνες -πλεονασμός-, σκυθρωπόν, σκωλήκων -συνεκδήλωση-, επισκιάζοντας, φανάριον, ως φάρος -παρομοίωση-, φίλτατον, τάφων, νεκρωσίμων…σκιών -υπερβατό), αφού υπάρχει η «φλογερή» σχέση τους μέσα στο χριστιανικό «παγωμένο τοπίο».

    Αφότου λοιπόν, ξέφυγαν (απεριγράπτου αγαλιάσεως, αέρα των αγρών – παρηχήσεις-), ο ποιητής με μια αντίθεση (χριστιανοί…αγαθοί-πολυμαθείς…ειδωλολάτρες) καυτηριάζει τους χριστιανούς , αφού οι αγαθοί και πιστοί χριστιανοί(πίστις ακμαία…Παναγία -ειρωνεία, ομοιοτέλευτο-) αντίθετα από τους επιστήμονες (οι ολιγόπιστοι σοφοί…οι κρατούντες – εν είδει αναδίπλωσις-) μπορούν να διδάξουν τα πουλιά (δύνανται δι ενός νεύματος -ειρωνεία).

    Στη συνέχεια, μόλις έφτασαν σε ένα πρώην ειδωλολατρικό (Ο Άγιος Βονιφάτιος…βάθος της λίμνης – σχ αδυνάτου) και νυν χριστιανικό ιερό (οι αρχαίοι…χριστιανοί -ειρωνεία-, είχον γίνει παχείς -ειρωνεία-, ως ιερείς της Ρέας – ειρωνεία, παρομοίωση), ο Φρουμέντιος και η Ιωάννα (καίτοι…θεολόγος -ειρωνεία-, θεολόγος…ως ο Σωκράτης – οξύμωρο, παρομοίωση, ειρωνεία) παντρεύτηκαν με κάθε προσδοκία (αιώνιον και αδιάρρηκτον – υπερβολή-, ως του Δουκός…θαλάσσης -παρομοίωση) και την επόμενη στιγμή η Ιωάννα υπεδύθη τον άνδρα (ως νεοφώτιστος – παρομοίωση) σε μια προσπάθεια του Φρουμέντιου να την κρατήσει κοντά του. Εδώ ο Ροΐδης καυτηριάζει και την ανισότητα μεταξύ γυναικός και ανδρός με την αντίθεση : ούτω …ανενοχλήτως- ενώ αν σ’ εννοήσωσι…

    Πιο συγκεκριμένα, αρχικά η Ιωάννα διαφωνούσε με αυτή τη πράξη (ως έργον ασεβές) με σχήμα αντίθεσης και οξύμωρο (από τη μια: ουκ έσται…γυναικί… από την άλλη: κρύψασαι…απέκτησαν αγιότητα) τελικά υποκύπτει, λόγωι της αγάπης της για τον Φρουμέντιο (Η νεότης…επιχειρήματα -ειρωνεία) και ντύνεται άνδρας (ενεδύθη… υπεδύθη.. – εν είδει παρήχησις). Εδώ ο Ροΐδης με 2 παρομοιώσεις (ως μαργαρίτης, ως οι ιπποκάμηλοι…) την παρουσιάζει τόσο όμορφη που εκπλήσσει τον Φρουμέντιο (θαυμάζων αδελφόν, τα κάλλη της ηρωΐδος μας -ειρωνεία και αντίθεση-).

    Τέλος, το ζευγάρι κατευθύνθηκε προς τη μονή του Αγ. Βενεδίκτου (ειρωνεία) για να γίνει η Ιωάννα μοναχός! (καταταχθήι εν τήι ποίμνηι -ειρωνεία) ενώ στη διαδρομή (δώδεκα όλας ημέρας – πλεονασμός) χαίρονταν τον έρωτά τους (εσκίαζον…των -μεταφορά).

   Η γλώσσα καθαρεύουσα χωρίς με ειδικό (χριστιανικό) λεξιλόγιο κατά τόπους.

3 Γενικά ο Λειβαδίτης εκφράζει μια γενικότερη ματαιοδοξία (ποτέ, αδιάκοπα, αιωνιότητα, αυριανό τίποτα, πόνο μου πόνο μου -επαναφορά-, ύστερα από χρόνια) στο ποίημα αυτό.

Αρχικά, με σχήμα αδυνάτου και μεταφορά (άνθρωποι που δε γνώρισα μου δωσαν… το όνομά μου) γράφει ότι δεν αναγνωρίζει τις ρίζες του, το παρελθόν του , γιατί του φαίνεται αποκιμμένο από την καρδιά (αίμα-συνεκδήλωση) και από την ταυτότητά του (όνομα-συνεκδήλωση-) για αυτό και με αναδίπλωση (χιονίζει, χιονίζει) φαίνεται σαν να θέλει να καλύψει τα ίχνη (χιόνι – συνεκδήλωση)του παρελθόντος παρόλο που αρκετές φορές (πάντα…για όλη τη ζωή -πλεονασμός) θέλει να παραμείνει στο παρόν (προφυλαχθώ…από ένα χτύπημα -μεταφορά) αλλά τελικά θέλει να επιδιώξει τον δύσκολο δρόμο (αγκάθια -συνεκδήλωση), την υστεροφημία (πελώρια αγκάθια της αιωνιότητας -πλεονασμός, εικόνα, μεταφορά). Στην προσπάθειά του αυτή, γράφει ότι πολλές φορές πληγώθηκε (αγκάθια -βλ πιο πάνω) και ανζήτησε λίγη υποστήριξη (επίδεσμος – συνεκδήλωση) αφού πίστευε πως το μέλλον του είναι αμελητέο (αυριανό μου τίποτα -συνεκδηλωτικά οξύμωρο). Πιστεύει πως η ποίησή του που δύσκολα την καταλαβαίνουν οι γύρω του άνθρωποι (είμαι εδώ, ανάμεσά σας -πλεονασμός- κι ολομόναχος -οξύμωρο) θα αποκτήσει την πραγματική της αξία (σαν και μεγάλη αλήθεια -παρομοίωση) αφού ο ποιητής θα έχει πεθάνει (όταν δεν θα μπορεί να χρησιμεύει πια σε τίποτα – υπερβολή) και αυτή η σκέψη (ίδιον τον πόνο) είναι η μόνη γιατρειά για τον πόνο του.

Για αυτό και ο στόχος του (επάγγελμα- συνεκδήλωση) είναι να δημιουργήσει γραπτή παράδοση που θα ξεπεράσει τα προηγούμενα όρια της λογοτεχνίας, τα οποία όμως είναι ακανόνιστα και ο ίδιος δεν μπορεί να τα υπολογίσει, για αυτό και ονομάζει αυτό το εγχείρημα : ΤΟ ΑΚΑΤΟΡΘΩΤΟ.

Η γλώσσα απλή δημοτική χωρίς ιδιωματικές λέξεις.

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, Α ΤΕΥΧΟΣ, Α ΓΕΝΙΚΗ ΛΥΚΕΙΟΥ, ΕΚΔΟΣΗ 2016

ΔΟΚΙΜΕΣ, ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ, Γ. ΣΕΦΕΡΗΣ, Θ' ΕΚΔΟΣΗ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

http://www.zakynthos-museumsolomos.gr/o-lampros.html (1-12-19)

http://www.potheg.gr/ProjectDetails.aspx?Id=280&lan=1 (1-12-19)

ΤΕΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ